

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Restitui cui, quantum quomodo quando debeat

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

filiorum, &c. quæ occisus restituere tenetur, mortuo enim viro, prius deducenda sunt debita, deinde emolumenta uxoris & filiorum. Negat Lessius *dub. 26 num. 151.* magis ex usu, ac etiam probabiliter; tum quia damnum creditorum cum homicidio debitoris per accidens quoque conjungitur, quia non ex natura sua, nec ut plurimum conjungi solet. Tum, quia jus creditorum non erat in personam, nisi quoad bona, quæ habebat, vel verisimiliter erat habiturus: quare cum bona actualia transeant ad hæredes, & occisor restituat eis luera cessantia, ad eos quoque transire debet jus creditorum. Sanè absurdum esset omnes qui cum aliquo contrahunt, acquirere ius iustitiæ in eius inimicum, ne illum occidat. Et illis imputari debet, si non sint oculati in contrahendo cum cautione sufficiente. *part. 3. tractat. 6. resolutione 54. & part. 5. tractat. 4. resolutione 57.*

Et si non adfuit culpa, nihil restituendum est.

14. Ex homicidio potè inculpabili nulla restitutio est facienda, ut diximus *verb. Restituere, num. 9.* Sive commissum sit in iustam defensionem, sive ex inadvertentia inculpabili. Si tamen aliqua venialis negligentia intervenisset, parva aliqua restitutio facienda foret, ut precum & sacrificiorum pro anima occisi, &c. *part. 5. tr. 4. resol. 44.*

publicæ damna, quæ patitur ex defectu boni ministri, sed etiam digno emolumentum beneficii, vel officii, quo illum privasset. *part. 3. tractat. 6. resol. 378. Sectò.* Et mandatarius donationis faciendæ, vel manifestandæ, qui consignationem, vel manifestationem, usq; ad mortem donatoris malitiosè differret, teneretur rem donatam, non solum donatario, sed etiam hæredibus restituere: illi quidem, quia voluntaria dilazione privasset eum emolumento, quod esset, aliàs perceptorus; his verò, quia cum mandatum donationi, per donatoris mortè expiraverit, rei dominium transisset ad illos, Molina *tom. 2. tr. 2. disput. 263. num. 7. par. 6. tr. 7. resp. 4.* Si autem impediens collationem officii, vel beneficii non adhibuisset fraudem, aut vim, non teneretur restituere digno, sed tantum Ecclesiæ, vel Reipublicæ. *part. 3. ubi supra § Tertio.* Et Auctor cas. Bonon. probabiliter etiam excusat mandatarium donationis à restitutione faciendâ hæredibus, quia dà *verb. Donatio, n. 21.* dubitat, an mandatum donationis, cum sit gratiosum & favorabile, expiret morte mandantis. *ref. 4. mox citat.*

Aut donatio non insinuetur à mandatario usque ad mortem donatoris.

16. Restitutio ex homicidio titulo excusatum in curatione, &c. debetur hæredibus sive necessariis, sive non: quia ad illas habebat ius occisus ante mortem, & in iuribus debitorum realium defunctis succedunt hæredes etiam extranei. *part. 5. tr. 4. resol. 59.*

Homicida excusatus infirmitatis tenetur restituere quibusvis hæredibus.

R E S T I T U I
Cui, quantum, quomodo, quando adbeat.

Restitutio fieri debet illi, cui damnum illatum est. Et si illatum sit pluribus restituendū. Ut si per fraudē facta esset, ut dignus non obtineret beneficium, sed indignus.

15. † Restitutio in primis faciendâ est illi, quibus damnum illatum est. Et quidem si restitutio faciendâ est ex impedimento malitioso & fraudulento boni alieni, restitui debet illi, cui bonum impeditum est. Et contingere potest, ut iniquus impediens teneatur restituere duobus totam assem, si una actione impeditur bonum duorum. † Qui enim vi vel fraude efficeret, ut beneficium, vel officium non conferretur digno, sed indigno, teneretur restituere, non solum Ecclesiæ; vel Reipub-

17. Titulo autem alimentorum, quæ debebantur ab occiso, faciendâ solum hæredibus necessariis, nimirum parentibus, filiis, & uxori. Becanus *in 2. 2. q. 14. concl. 3.* Immo, si uxor æquè commodis postea nuptiis posita esset, nec ullum passa detrimētum, nec illi aliquid restituendū fore ait Filliocius *tom. 2. tr. 38. c. 2. n. 207. †* & novissimè Trull. *in decalog. t. 2. lib. 7. c. 8. num. 3* & Vvigeri *tr. 1. cap. 3. dub. 8. n. 23. †* & idem de parentibus, si vel illos filius occisus non alebat, vel illis aliunde postea profectum esset. Et Tannerus *tom. 3. disp. 4. g. 6. dub. 4. n. 122.* probabile putat: quòd si occisor de restitutione faciendâ non convenit cū occiso

Alimenta autem non nisi necessariis. Et si revera detrimentum passi sunt.

H h h h h ante

ante mortem, & necessarii ejus hæredes, alimentis non egent, nullam restitutionem facere tenetur ante sententiam, quamvis Sanch. restituendum his dicat, etiam si sint divites in opuse tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 3. n. 9. Quod verò occisor non teneatur creditoribus, amicis, & familiaribus occisi, dictum est, num. 21. part. 5. tract. 4. resol. 59. & ex parte olim. part. 3. tr. 6. resol. 22.

Quibus restituendū sit acceptæ, constat ex dictis verb. Restitue- ratione rei re quis teneatur ex re acceptæ. Rei autem bene, vel male acceptæ fieri debet verò domino, vel hæredibus, si mortuus sit, & si dominus nesciebat, pauperibus, & hic habet locum Bulla Compositionis. Vide verb. Bulla Compositionis, ubi invenies, an per Bullam hanc componi possit restitutio faciendā à venditoribus utentibus falsis ponderibus & mensuris, & à Senatoribus civitatis fraudantibus pretia frumentorum, &c.

Ratione contractus iniqui, puta cū Religioso, restitui debet. 19. Ratione contractus iniqui, qui acqui- visset per ludum v. gr. cum minore, puta Religioso, aut filiofamilias, satisfacere restituendo eidem, secundum Villalobos tom. 2. tract. 28. diff. 5. num. 11. quia non tenetur ponere rem v. gr. conventus in meliori statu, quam ex quo ad ipsum pervenit, ut de eo, qui emisit à latrone, diximus verb. Emere, num. 12. Nisi quod si inde daretur minori occasio iterum ludendi, vel aliter peccandi, charitas obligaret ad non illi restituendum, sed conventui. part. 3. tractat. 3. resol. 98 §. Sed si aliquis. † Verum Clemens VIII. in Bulla de largit. mun. statuit accipientes munera à Religiosis in casibus prohibitis, teneri ea restituere conventui: quem novissimè Urbanus VIII. declarat esse illum, de cujus munere data sunt, vel qui est proximior loco, in quo hujus peccati absolutio petitur. †

Elemosyna facta pauperitate quesita, qui illam dederunt. 20. Restitutionem elemosynarum à paupere facto Sotus docet faciendam esse ipsimet dantibus, quia dominium earum remansit apud illos, lib. 9. q. 7. art. 3. & hanc opinionem sequitur Granado in elemosynis magnis quas solum esse

restituendas nobiscum tenet, ut diximus verb. Restituere, num. 30. Sed Villalobos tom. 1. tr. 22. diff. 9. n. 4. tenet, faciendam esse pauperibus, quia talis præsumitur illorum intentio, & ita tenet Molina si elemosynæ multæ & parvæ sint. dispur. 1. tractat. 2. dispur. 210. num. 4. tum quia domini difficile cognoscerentur, tum etiam, quia parvum illis emolumentum afferret, secus verò in elemosynis magnis, immò absolute sententiam Soti in rigore meliorem esse. Palauus verò tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 14. nu. 7. cum utramque opinionem probabilem existimet, consequenter asserit, restitutionem & dantibus, & pauperibus fieri posse, p. 5. tract. 8. resol. 22.

21. † De quantitate restitutionis faciendæ magna ex parte dictum est cum quid restituendum sit dixerimus. Hic inquirendum superest, quantum restituendum sit in dubiis de damno dato, & pro lucris incertis. †

22. Itaque, damnificantem culpabiliter in feminibus & plantis, si quidem messis & collectio erat proxima, omnes fructus restituere debere, ac si essent maturi, deductis expensis, ait Sayrus lib. 10. tr. 4. c. 1. nu. 6. secus si à maturitate multum aberant. Alii alias afferunt distinctiones. Supra omnes placet Lessius, qui lib. 2. c. 11. dub. 19. absolute asserit, satis esse restituere æstimationem temporis, quo damnum illatum est. part. 3. tractat. 6. resolutione 6.

23. Impediens per vim & fraudem ne aliquis, vel aliqui beneficium consequerentur, teneretur singulis, quanti spes illorum valebat, arbitrio boni viri. part. 3. tract. 6. resol. 33. §. Quintò, & §. Seprimò. Idem dic de impediente per fraudem, ne quis piscaretur, aut venaretur. Ibid. §. Octavò.

24. Homicida personæ utilis, puta opificis, teneretur restituere hæredibus spè lucri, taxandam ex ætate, valetudine, sollicitudine, & aliis circumstantiis personæ, loci, & temporis; detrahendo aliquid ratione incertitudinis, quia lucrum in spe, quia multifariam impediri potest, minus censetur, quam lucrum in re.

Ita

Quantum restituendum sit.

Pro damno in feminibus, & plantis?

Impedimento iniquo boni alieni?

Et homicidio artificis?

Ita D. Thomas in 2.2. *quest. 62. artic. 2. ad 1.* Et quidem ætatem existimo cum Be- cano. *Ibidem questio ne 8. conclus. 1.* men- surandam esse juxta dispositionem juris civilis in *l. compensationi, ff. de leg. salcid* quod fingens hominis vitam futuram fore sexagenariam, compensationem fieri mandat per id tempus, quod dempra ætate occisi, ad sexagenarium superest. Aliqui verò hanc dispositionem non admittunt: nam ex ea inferri dicunt, quod occidens sexagenarium ad nullam restitu- tionem teneatur, cum ille alioqui po- tuerit esse validus, & adhuc multum vi- cturus, quod est absurdum. Utrique au- tem Doctores conveniunt, quod muti- lator solum teneatur solvere annuatim lucrum cessans propter membrum ab- scissum, vel debilitatum, *part. 5. tractat. 4. resol. 53.*

25. Facta porò taxatione lucri ces- santis, detrahendum aliquid ab ea est pro victu & vestitu ipsius occisi. Et quã- vis probabile sit, nihil detrahendum esse pro molestia, & laboris æstimatione, ut ait Lessius *cap. 9. dub. 19. num. 125.* sicut si impediatur aliquem à labore unius diei, teneris restituere totum lucrum absque deductione laboris, quia opifex voluif- set laborare & lucrari: & sæpè lucrum non est majus, quam æstimatio ipsa la- boris, ut in artificis, quæ multū laboris requirunt, & parum industria: probabile nihilominus est detrahi aliquid posse, etiam pro æstimatione laboris, arbitrio prudentis, ut ait Rebellius, *part. 1. lib. 3. quest. 13. numer. 2. part. 3. tractat. 6. resolu- tione 53. & part. 5. tractat. 4. resolutione 53. §. Secundò.*

26. Reliqua summa non tota restitu- enda est, si homicidium fuit casuale, et- iam cum lata culpa commissum; sed pars, arbitrio viri prudentis, secundum Syl- vest. *verb. Restitutio 3. quest. 2. part. 5. tract. 4. resol. 46. in fine,* & secundum Fernan- dez *part. 1. cap. 14. §. 1. num. 7.* dimidium. *Ibid. resolut. 46. in fine.* Contra verò, ex modo occidendi magis injurioso; nihil plus restituendum est. Azor. *part. 3. lib. 5. cap. 3. q. 3. contra Sotum lib. 4. q. 7. art. 3. ad 3. Ibidem ref. 53. §. Notandum.*

Praesertim casuali.

27. Nota hic, quòd stante difficulta- te maxima in his casibus, decidendi quænam restitutio ad æquitatem re- spondeat, sanum consilium esset, conue- nire inter se partes de aliqua summa, re- mittendo invicem, si quid plus debea- tur, aut detur. *Ibid. §. Verum, in fine.*

Notatu di- gnum.

28. Dubium, an suum consilium fur- ti, vel homicidii causa fuerit, probabile est ad nihil teneri, ut diximus *verb. Resti- tuere, num. 14.* Sed stando in contraria sententia, sufficeret restituere partem damni pro quantitate dubii post per- actam diligentiam remanentis. Molina *tom. 3. disput. 736. num. 6.* contra Mero- iam, qui *tom. 1. disputat. 3. cap. 3. coroll. 6. numer. 44.* tenet restituere debere inte- g. um damnum, *part. 3. tract. 5. resol. 84. §. Notandum, & part. 4. tract. 3. resol. 28. §. Verum.*

Ad quid te- neatur du- bium, num- damnum al- teri secutum sit ex suo consilio?

29. Qui suo suffragio conclusit rem injustam, tenetur ad totum damnum. Vide *verb. Parlamentum, nu. 2.* Ad idem de militibus depradantibus simul oppi- dum. Vide *verb. Pugna, num. 32.* Quan- tum & quibus restituendum sit pro omis- sione Horarum Canonic. Vide *verb. Ho- ra Canonica sub quo onere recitanda.*

Vel suffra- gio?

30. Circa modum, potens restituere totum simul, & restituere volens per partes, invito creditore, ob aliquod emo- lumentum sibi proveniens, qui alias vel nunquam restituet, vel non ita utiliter, secundum Navarrum *cap. 17. num. 63.* ab- solvi potest. Secundum Salonium in 2.2. *q. 92. art. 8.* & alios, non potest, quia per- contentum in retentionem iniquam il- lius residui, perseverat in peccato, *part. 3. tract. 6. resol. 5.*

Restitutio ab eo, qui potest, debet fieri tota simul sta- tim.

31. In restituendo per alium magna diligentia adhiberi debet; nam si debi- tor ex delicto committat restitutionem Confessario, hoc non restituente, secun- dum Sylvium in 2.2. *cit. artic. 6. quest. 9.* non liberatur ab onere; quia, ut probat Rebell. *part. 1. lib. 2. quest. 13. sect. 3.* credi- tor non debet damnum pati ob debito- ris delictum. Sed probabilem censco contrariam opinionem Cenedi *de paup. dub. 34. num. 8.* † quam tenet novissimè Ghilinus *verb. Restitutio, num. 14.* & pro-

Et si fiat per tertium, ma- gna cautela adhiberi de- bet.

H h h h h 3 babilem

babilem censet Trullench *in decal. tom. 2. lib. 7. cap. 15. dub. 11. numer. 11.* quia fur non tenetur restituere cum infamia, *per* maiorem diligentiam adhibere potest, quam restituendo per Confessarium; in quem propterea modum creditor irrationabiliter non consentiret. *part. 2. tr. 17. ref. 2. & part. 10. tr. 16. ref. 97. §. Ad doctrinam.* Qua meliori via restituere possit testator. Vide *verb. Testator, n. 6.*

Et si quis potest per se ipsum & vult restituere per testamentum post mortem, non est absolvendus.

Tam de re alterius quam de fama.

32. Verum, ut dictum est, circa Tempus restituendum est, cum obligatus primum potest. Et moribundus, qui potest statim restituere, & vult restitutionem committere hæredibus, non est absolvendus. Tum quia talis voluntas est conditionalis, scilicet restituendi, si moritur. Tum etiam, quia hæredes testatoris voluntatem implere in his sæpè non curant: & quandoque etiam non possunt, obveniente aliis hæreditate, quam nominatis, vel suscitatis litibus, &c. Et idem dicendum de restitutione famæ, nec absolvendum esse sanum, qui cum statim possit, vult illam differre; aut moribundus, qui cum possit per se, vult post mortem per Confessarium, nam neuter est benè dispositus. Et hæc est doctrina communis, ex qua resellenda omnino est opinio Poza *in pract. benè mor. in proem. mand. 8. post §. 6. part. 5. tr. 3. resol. 104.*

33. Si quis alienam gemmam abiiceret putans eam valere 100. aureos, cum valeat 1000. putat Card Lugo restituendos 1000. Pontius tamen *in cursu Theologico disp. 52. q. 2. concl. 2. id negat*, quia ex culpa levi gravis obligatio nasceretur, ut patet in eo, qui abiiceret gemmam 100. aureorum, quam putaret esse triobolarem, quod videtur absurdum, *p. 11. tr. 2. ref. 34.*

34. Probabilius est, cum non teneri ad restitutionem damni temporalis, quod passum est monasterium, qui seduxit professum, siæ vi aut fraude, illi egressum suadens ob commoditatem aliquam sæcularis vitæ, *p. 11. tractat. 3. ref. 22.*

Sotus, Navarrus, Wigers & alii.

R E V S
Delinquens, Captivus.

IN quibus delictis reus pertineat ad Reus. Iudicem Ecclesiasticum, in quibus ad laicum, in quibus ad utrumque, in quibus gaudeat immunitate loci sacri, in quibus pertineat ad Inquisitores, dictum est sub *VV. Index, Crimina misti fori, Immunitas Ecclesiarum, Inquisitorum iurisdictio in qua delicta.*

2. Alienigena delinquens in territorio Episcopi extranei, evadit eius subditi, potestque ab illo excommunicari, in quo deliquit. dum manet in sua diocesi, vel etiam in propria, si post citationem discessit, vel in ea citeretur postea à proprio Episcopo ad requisitionem alterius (quod facere debere, notant Doctores in *cap. fin. de foro comp. & ex Neotericis Hurtad. de cens. disputat. 6. dub. 2. quæst. 3.*) & non respondeat. (An autem communicari possit extra territorium ab Episcopo proprio vide *verb. Censura, numer. 7.* & an citari, vide *verb. Episcopi, num. 50.*)

Adverte autem hic quod excommunicatio Episcopi per sententiam generalem non ligat, nisi eos, qui sunt eius subditi ratione personæ & domicilii, minime verò eos, qui per transitum in sua diocesi reperiuntur, vel nondum domicilium acquisierunt, & sententia referenda est ad tempus, quo pronunciat: unde si feratur excommunicatio in non revelantes tale furtum, hæc excommunicatio non ligabit, nisi eos, qui tempore talis sententiæ erunt subditi ratione domicilii ipsius Episcopi, & scientes non revelabunt: minime verò extraneum, si post datam sententiam in diocesim perveniret, vel tempore sententiæ nondum acquisierat domicilium, ut probabiliter docuit Avila *part. 2. cap. 3. disputat. 2. dub. 3. concl. 2.* contra Hurtad. ubi *supr. num. 39. part. 5. tr. 9. resol. 36.*

3. Legatus Principis grave delictum committens in territorio legationis, evadit

Et procedit

etiam in Legatis.

evadit